لێخوڕینی
ژینگەپارێزانە

11

140
146

ECO DRIVING

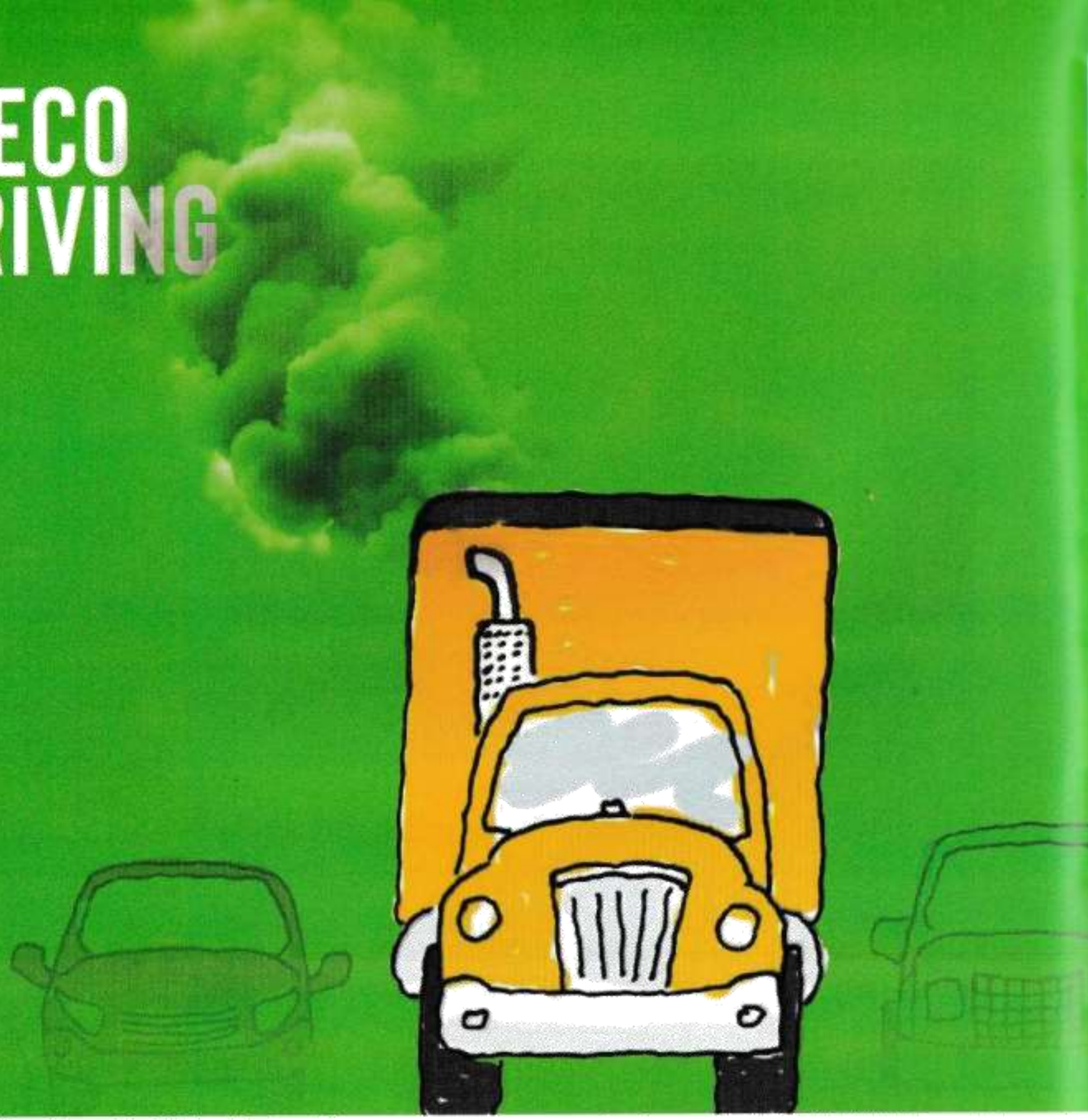

140 مەبەست لە پیسبوونی ژینگە چییە؟

ژینگە بریتییە لە سەرجەم ئەو کارتێکەر و ئامرازانەی لە دەوروبەرمان دەیانبینین و ئەمانە دەگرنەوە: هەوا، ئاو، خاک، مرۆڤ، دار و درەخت، ڕووەک، ئاژەڵ، گیاندارە کێوییەکان، پەلەوەرەکان و هتد.

پیسبوونی ژینگە سەرجەم ئەو گۆڕانکارییانە دەگرێتەوە، کە بە شێوەیەکی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ کاریگەرییان لەسەر ژیانی مرۆڤ و ئەو شتانەی دەوروبەرمان دروست دەکەن.

کاریگەرییە ڕاستەوخۆکان ئەوانەن، کە لە ماوەیەکی کورتمەودادا هەستیان پێدەکەین و کاریگەرییەکانیان بەدەردەکەون، وەک دەرچوونی دووکەڵ و گازە ژەهراوییەکان لە ئۆتۆمبێل و هۆیەکانی گواستنەوە کە دەبنە هۆی لێڵی و هەستکردن بە قورسی هەوا لە شارەکاندا.

کاریگەرییە ناڕاستەوخۆکان، هەرچەندە بە ئاسانی و دەستبەجێ هەستیان پێناکەین، بەڵام کاریگەرییەکانیان زۆر مەترسیدارن و لە ماوەیەکی درێژدا دەبنە هۆی تێکچوون و نارێکی لە دیاردە سرووشتییەکان و بە هۆیانەوە ژیان لەسەر زەوی ڕووبەڕووی گرفت و لەناوچوون دەبێتەوە.

لە وەرزی هاویندا تانکی سوارڕۆکەت پڕ سووتەمەنی مەکە چونکە:

- مەترسی ئاگرکەوتنەوە کەمتر دەکاتەوە.
- کێشی سوارڕۆکەت کەمتر دەبێت، خەرجکردنی سووتەمەنی کەمتر دەبێت و ژینگە کەمتر پیس دەبێت.
- لە کاتی سووتەمەنی تێکردن بوونی جگەرە یان مۆبایل مەترسی ئاگرکەوتنەوەیان لێدەکەوێتەوە.
- لە کاتی سووتەمەنی تێکردن باشتروایە پشتێنی سەلامەتی نەبەسترێت وەک ئامادەییەک بۆ بارودۆخی لەناکاو.

■ هەرچەندە ئۆتۆمبێل بە یەکێک لە هۆکارەکانی خۆشگوزەرانی دادەنرێت و ڕۆڵێکی بەرچاو لە پێشکەوتنی مرۆڤدا دەگێڕێت، بەڵام سەرەڕای ئەوەش ژمارەی قوربانییەکان بە هۆی ڕووداوەکانی هاتوچۆ لە زیابووندایە و ئۆتۆمبێل هۆکارێکیشە بۆ تێکدان و پیسبوونی ژینگە. هەروەها مەترسییە بۆ سەر ژیان لە تەواوی گۆی زەویدا.

● بەپێی یاسای سزاکانی عێراق هەر کەسێک بە هۆی ئاگرنانەوە مەترسی بۆ سەر سامان یان ژیانی خەڵکی دروست بکات. سزا دەدرێت بە بەندکردن و پێبژاردن یان بە یەکێک لەم دوو سزایە.

! تێبینی

● مەبەست لە ئۆتۆمبێل لێرەدا تەنیا جۆرێکی دیاریکراو نییە لە سوارڕۆ، بەڵکوو مەبەستمان سەرجەم هۆیەکانی گواستنەوەیە کە بە سووتەمەنیە نەوتییەکان کاردەکەن.

؟ پرسیار

بۆچی ئۆتۆمبێل هۆکارە بۆ پیسبوونی ژینگە؟

● ئۆتۆمبێل و هۆیەکانی گواستنەوە پشکی شێریان لە تێکدان و پیسکردنی ژینگەدا بەردەکەوێت چونکە ئەو دووکەڵ و پاشماوانەی لە ئۆتۆمبێلەکانەوە دەردەچن، چەندین گازی ژەهراوییان تێدایە و بە هۆکاری سەرەکی قەتیسبوونی گەرمی لەسەر گۆی زەوی و پیسبوونی ژینگە دادەنرێن. بۆ نموونە، گازی دووانۆکسیدی کاربۆن، گازی ئۆکسیدی کاربۆن، ئۆکسیدی نایترۆجین، هایدرۆکاربۆنی نەسووتاو.

142 ئۆتۆمبێل و پیسبوونی ژینگە

پرسیار ؟ | **زیانەکانی پیسبوونی ژینگە چین؟**

■ سەرەڕای ئەوەش هۆیەکانی گواستنەوە هۆکارن بۆ تووشبوونی مرۆڤ بە چەندین نەخۆشی جۆراوجۆر و کوشندە، بە هۆی کاریگەرییەکانی پیسبوونی ژینگەوە، چەندین مەترسی ڕووبەڕووی گیانلەبەران و کشتوکاڵ و سەوزایی و پیسبوونی سەرچاوەکانی ژیانی مرۆڤ دەبنەوە. هەروەها قەتیسبوونی گەرمی دەبێتە هۆی تێکدانی ڕەوشی کەشوهەوا و ناڵەباری دیاردە سرووشتییەکان.

پرسیار ؟ | **چەند جۆر پیسبوون هەن و تا چەند هۆیەکانی گواستنەوە بەرپرسیارن؟**

■ ئاشکرایە، پیسبوونی ژینگە چەند جۆرێکە و هەر یەکێکیان بە شێوەی جیاواز کاریگەری لەسەر تەواوی سیستەمی ژینگە هەیە. ئۆتۆمبێل هۆکارە بۆ زیاتر لە پێنج لە مەترسیدارترین جۆرەکانی پیسبوونی ژینگە کە ئەمانەن:

- **پیسبوونی هەوا**: بە هۆی دەردانی گازە ژەهراوییەکان لە ئەگزۆزی ئۆتۆمبێلەوە.
- **پیسبوونی ئاو**: بە هۆی تێکەڵبوونی پاشماوەکانی ئۆتۆمبێل و نیشتنەوەیان لەناو ئاوی ڕووبار و دەریاچەکاندا.
- **پیسبوونی خاک**: بە هۆی لێچوون یان ڕژانی سووتەمەنی و بڵاوبوونەوەی بەسەر خاکدا. هەروەها کاتێک گازە ژەهراوییەکان جارێکی دیکە بە هۆی بارانەوە دادەبەزنەوە سەر زەوی.
- **پیسبوون بە هۆی دەنگیان ژاوەژاو**: بە هۆی زۆربوونی ژمارەی ئۆتۆمبێل و هۆڕنلێدان و دەنگی بزوێنەر.
- **پیسبوون بە هۆی ڕووناکی**: ڕووناکی هۆیەکانی گواستنەوە لە شەواندا و ڕووناککردنەوەی شەقام و ڕێگاکان، کاریگەرییان لەسەر ژیانی زیندەوەران و چالاکییەکانیان دەبێت.

143 ئۆتۆمبێل و پیسبوونی ژینگە

- جگە لە مەترسییەکانی هۆیەکانی گواستنەوە بۆ سەر تەندروستی و ژینگە و قوربانییەکان بە هۆی ڕووداوەکانی هاتوچۆ، لایەنی ئابووری و خەرجییەکانی سووتەمەنی یەکێکی دیکەیە لە هۆکارەکانی زیانگەیاندن بە مرۆڤ و سەرچاوەکانی داهات.

- شارەزایانی بواری ئۆتۆمبێل دەڵێن **45**٪ ی ڕێژەی بەکارهێنانی سووتەمەنی پەیوەندی بە هەڵسوکەوتی شۆفێرەوە هەیە، لە کاتی لێخوڕیندا. ئەگەر شێوازی لێخوڕینی گونجاو پەیڕەوبکرێت، دەتوانرێت تاوەکوو ڕێژەی **30**٪ ی بەکارهێنانی سووتەمەنی کەمبکرێتەوە.

- بۆیە دوای چەندین توێژینەوە و وردبوونەوە لە زیانەکانی هۆیەکانی گواستنەوە، چەندین وڵات ئێستا بەرنامەیەک جێبەجێ دەکەن، کە بە پرۆگرامی ژینگەیی و ئابووری یان بە دۆستی ژینگە ناسراوە. لە ڕێگای ئەم بەرنامەیەوە، دەتوانرێت ڕێژەیەکی بەرچاو لە زیانە تەندروستی و ژینگەیی و ئابوورییەکانی هۆیەکانی گواستنەوە کەمبکرێنەوە.

144 لێخوڕینی ژینگەیی:

- بە جێبەجێکردنی پرۆگرامی ژینگەپارێزی، کە بریتییە لە کەمکردنەوەی زیانەکان بە چەند ڕێگە و شێوازێک.

- ئامانج لە سەرجەم ئەو هەنگاوانەی کە لێردا باس دەکرێن، بریتییە لەوەی بە کەمترین خەرجی و کەمترین زیان بۆ سەر تەندروستی و ژینگە هۆیەکانی گواستنەوە بەکاربهێنرێن. بەڵام ئەگەر لە هەر بارودۆخێکدا پەیڕەوکردنیان ببێتە هۆی دروستکردنی مەترسی بۆ سەر بەکارهێنەرانی دیکەی ڕێگاکان، پێویستە پەیڕەو نەکرێن.

145 مەبەست لە لێخوڕینی ژینگەپارێزانە چییە؟

1 کاتێک ئۆتۆمبێل دەچێتە سەر شەقام، ڕاستەوخۆ مەترسی و خەرجییەکان زیاد دەبن. بۆیە یەکەم ڕێگە بۆ کەمکردنەوەی زیانەکان بریتییە لە کەمکردنەوەی بەکارهێنانی ئۆتۆمبێل بۆ هاتوچۆکردن. هەرچەندە دەکرێت هۆیەکانی گواستنەوەی گشتی یان پاسکیل و ئەو هۆیانە بەکاربهێندرێن، کە مەترسی و زیانی کەمتر دەگەیەنن. بەتایبەتی ئەو ئۆتۆمبێلانەی کە بە دیزڵ (گازوایل) کاردەکەن، لە هەموو کاتێکدا زیانیان زۆرترە و بڕی گازە ژەهراوییەکان و پاشماوە نەسووتاوەکانیان زیاترە.

2 پارێزگاریکردن و چارەسەرکردنی کێشەکانی ئۆتۆمبێلەکەت دووەم ڕێگەیە بۆ کەمکردنەوەی خەرجی و مەترسییەکان. واتا هەمیشە پێویستە بەر لەوەی ئۆتۆمبێلەکەت دابگیرسێنیت، دڵنیابیت لە بەدیهێنانی سەرجەم مەرجەکانی توندوتۆڵی. بۆ نموونە، دڵنیابە لە نەبوونی لێچوونی چەوری، دووکەڵ، دەنگی نامۆ لە بزوێنەر و بەشەکانی دیکەی، شیاوی تایەکان و پەستانی گونجاوی هەوا، هتد.

3 کاریگەری پەستانی هەوا و کێشی ناپێویست لەسەر ئۆتۆمبێلەکەت کەمبکەرەوە. هەتاوەکوو ئۆتۆمبێل کێشی زیاتر بێت، سووتەمەنی زۆرتر بەکاردەهێنێت؛ هەروەها خۆشت بەدوور بگرە لە دانانی کەلوپەل بە شێوەی نەگونجاو لەسەر ئۆتۆمبێلەکەت.

4 دڵنیابە لە جۆری ئەو سووتەمەنییەی بەکاری دەهێنیت. ئەگەر سووتەمەنی کوالێتی زۆر نزم بێت یاخود بڕێکی بەرزی ئۆکتان لە نێویدا هەبێت، مەترسی دەردانی گازە ژەهراوییەکان زۆر زیاتر دەبێت.

5 لـە کاتـی کڕینـی ئۆتۆمبێلـدا، ڕەچـاوی ئـەوە بکـە، کـە ئۆتۆمبێلەکـە دۆسـتی ژینگـە بێـت. واتـا ئۆتۆمبێلێـک بێـت کەمتریـن زیـان بگەیەنێـت. بـە گشـتی، هەتاوەکـوو قەبـارە و کێـش و بزوێنـەری ئۆتۆمبێـل گەورەتـر بـن سـووتەمەنی زیاتـر بەکاردەهێنێـت.

6 لەسـەرخۆ لێبخـوڕە: خـۆت بـەدوور بگرە لـە ئیسـتۆپکردنی زۆر و لەنـاکاو، خۆت بـەدوور بگرە لـە لەپـڕ خێرایـی زیادکـردن، (هەمبەڵەکـردن) و لـە لێخوڕین بە هەڵەشـەیی و سەرکێشـیکردن. بەم جـۆرە، سـەرەڕای ئـەوەی ئۆتۆمبێلەکە سـووتەمەنی کەمتـر بەکاردەهێنێت، هۆکارێکیشـە بۆ سـەلامەتی.

7 خـۆت لـە لێخوڕیـن بـە ‹خێرایـی زۆر› بـەدوور بگـرە. هەتاوەکـوو خێرایـی زیادبکەیـت، ئۆتۆمبێلەکـەت سـووتەمەنی زیاتـر بەکاردەهێنێـت و دەنـگ و ژاوەژاو زۆرتـر دەبێـت. جگـە لەوانـە، مەترسـی بـۆ سـەر سـەلامەتیش زیاتـر دەبێـت.

8 بـە خێرایـی جێگیـر لێبخـوڕە و خـۆت لـە بەرزکردنـەوە و نزمکردنـەوەی ‹خێرایـی زۆر› بـەدوور بگـرە.

9 بـە زووتریـن کات گێـڕ بگـۆڕە، کاتێک دەتەوێـت خێرایـی زیادبکەیـت. ئەگـەر ئۆتۆمبێلەکەت بـە بەنزیـن کاردەکات، پێـش ئـەوەی خولانەوەی کڕینـگ **RPM** بگاتـە **2500**، گێڕەکـە بگۆڕە. ئەگـەر ئۆتۆمبێلەکـەت بـە گاز کاردەکات بـەر لـەوەی بگات بـە **2000**، گێڕەکـە بگۆڕە.

10 خـۆت بـەدوور بگـرە لە ڕێـگا جەنجاڵـەکان یاخـود لـەو ڕێگایانـەی کـە هاتوچۆکـردن تێیاندا هێواشـە و ژمارەیەکـی زۆر ئۆتۆمبێـل لەسـەریان هاتوچـۆ دەکەن.

شوشتنی ئۆتۆمبێل لەسەر ڕێگا و بەردەرگی ماڵ بە یەکێک لە هۆکارەکانی پیسبوونی ژینگە دادەنرێت سەرەڕای تەڕبوونی شەقام ئۆتۆمبێلی ڕێبواران پیس دەکات، زیانیش دەگەیەنێت بە ئاوەڕۆکان و سامانی ئاو و کارێکی ناشارستانییە.

11 لـە کاتـی لێخوڕیـن بـە هـەوراز و لێژیـدا، زۆرترین هێـز بە بزوێنـەر بدە، بـەر لـەوەی بگەیتە هەورازەکـە. هەروەهـا لـە کاتـی هاتنەخوارەوەشـدا، ئۆتۆمبێلەکـە لە گێرِ بهێڵەوە، بـەڵام پێت لەسـەر پایـدەری بەنزین هەڵگـرە؛ ئەمەش سـەرەڕای ئەوەی دەبێتـە هۆی ئەوەی بـە تەواوەتی سـووتەمەنی نەسـووتێت، لە ڕووی سـەلامەتییەوە باشـترە و توانـای کۆنترۆڵکردن زیاتـر دەکات.

12 کاتێـک بـۆ مـاوەی زیاتـر لـە خولەکێـک دەوەسـتیت، ئۆتۆمبێلەکـەت بکوژێنەوە. لـە کاتی هێشـتنەوەی ئۆتۆمبێـل لـە بـۆش بـە داگیرسـاوی بڕێکـی زۆر سـووتەمەنی بەکاردەهێنێـت. ئاشـکرایە کـە بەگوێـرەی جـۆر بڕەکـە دەگۆڕێـت و لـە ئۆتۆمبێلـە گەورەکانـدا بڕەکـە زیاتـر دەبێـت.

13 بەکارهێنانـی هـۆڕن، بـێ ئـەوەی بـۆ مەبەسـتی ورياکردنـەوە لـە مەترسییەک بێـت، جگە لـەوەی دیاردەیەکـی ناشارسـتانییە، کاریگـەری لەسـەر زیادکردنـی ژاوەژاو دەبێـت و ئەمـەش کاریگـەری دەروونـی لەسـەر کەسـانی دیکـەی سـەر شـەقام دروسـت دەکات.

14 فڕێدانـی پاشـماوە لـە ئۆتۆمبێلـەوە بـۆ نێـو کـۆڵان و گـەڕەک و شـوێنە گشـتییەکان دیمەنێکـی ناشـیرینە و ناشارسـتانییە و هـۆکارە بـۆ پیسـبوونی ژینگـە.

ڕشتنی ڕۆنی ئۆتۆمبێل یان مۆلیدە بۆ نێو ئاوەڕۆ جگە لەوەی کارێکی ناشارستانییە زیانیش دەگەیەنێت بە سیستەمی ئاوەڕۆی دوکان یان ماڵەکەی خۆت، پاشان ئاوەڕۆی ناوچەکە.

146 گرنگی لێخوڕینی ژینگەپارێزانە چییە؟

گرتنەبەری شێوازی ژینگەپارێزی بۆ لێخوڕینی ئۆتۆمبێل و هەڵسوکەوتی شیاو لە کاتی لێخوڕیندا چەندین سوودی ئابووری و تەندروستی و ژینگەییان هەیە جگە لە کاریگەرییە ڕاستەوخۆکانیان بۆ کەمکردنەوەی:

- فشاری دەروونی لەسەر شۆفێر و کەسانی سەر ڕێگاکان
- ڕێژەی بەکارهێنانی سووتەمەنی و دەردانی گازە ژەهراوییەکان
- درێژکردنەوەی تەمەنی ئۆتۆمبێل و هۆیەکانی گواستنەوە
- نەخۆشییەکانی پەیوەست بە پیسبوونی هەوا
- خەرجییەکانی چاککردنەوەی ئۆتۆمبێل
- ژمارەی ڕووداوەکانی هاتوچۆ
- خەرجییەکانی سووتەمەنی
- ژاوەژاو